

Коли відпочивають янголи (скорочено)

Марина Аромштам

Марина Аромштам

Коли відпочивають янголи

Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:

Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Розповідь ведеться від першої особи – дівчини Аліни, щоденникові записи веде вчителька Маргарита Семенівна (Марсем)

Частина I

1

Аліна роздумує, що все могло б скластися по-іншому, якби у неї був батько. Мама могла б порадитися з ним і не віддала б дочку вчитися до Тетяни Володимирівни. Вчителька не сказала би: "Встати! Руки за голову!", а дідусь не переводив би через це Аліну в іншу школу. Дівчинка не потрапила б до Марсем, яка розповіла про те, що ангелам треба відпочивати. З тих часів пройшло багато років, але коли з Аліною щось трапляється – погане чи хороше, — вона завжди згадує про ангелів. Якби у неї був батько, вона ніколи б не дізналася про ангелів. Тому дівчина не знає: погано чи добре те, що батька тоді в неї не було.

Батько Аліни жив у Франції, і це було доволі далеко. Подруга Наталя намагалася переконати Аліну, що батько – це як рудимент чи атавізм (органи, які колись були потрібні людині, але в процесі еволюції стали непотрібні і, або зникли (хвіст), або ніякої ролі не виконують (апендицит)). Наталя була впевнена, що для народження дитини батька не треба, достатньо мати пробірку з матеріалом. Батьки дівчини саме розлучалися, у неї впала успішність, вона випробовувала терпіння Марсем. Часто Наталя сиділа вдома і мріяла, як з пробірки у неї з'явиться трійко дітей, а чоловіка у неї не буде, і не треба буде прати його брудні шкарпетки.

Та Аліні хотілося мати батька. Їй саме подобався Єгор, і вона мріяла, як би подружився батько Єгора з її батьком, а вона – з хлопцем. Бо ж Єгор такий розумний, сильний і хороший. Але батька не було, а дівчина уявляла, як він думає про неї та хоче показати їй Париж. Мама говорила Аліні, що батько взагалі ні про що не думає, крім своїх задач, бо він математик. Залежно від настрою мама додавала означення – "божевільний" або "геніальний" математик. Батько міг довго розв'язувати задачі, і саме така людина була потрібна у далекій Франції, і саме в той час, коли народилася Аліна. Тому з пологового Аліну з мамою забирав дідусь.

Батько так і не повернувся з Франції, тому Аліна жила з мамою Ольгою і дідусем Віктором. Мама теж вирішувала задачі, але такі, які перед нею ставило життя. Наприклад, відправлення дочки у перший клас. Дідусь саме був у відрядженні, тому мама порадила з сусідкою щодо першої вчительки. Сусідка вважала, що перша вчителька має дати лиш міцні знання, бо це фундамент усього подальшого навчання.

Мама пригадала собі, як вона сама йшла у перший клас. Її мама (Алініна бабуса, яка померла до народження дівчинки) була розумною людиною і говорила, що найцінніше у людині – її внутрішній стрижень. Стрижень – вісь людської особистості, як хребет – вісь тіла. Бабуса і дідусь вважали, що вчитель має обережно відноситися до внутрішнього стрижня дитини, не "зламати" його. Одного разу вони побачили у парку вчительок з дітьми. Вчительки стояли у гурті, розмовляли, але одна вчителька разом з дітьми стрибала через струмочок. Бабуса дізналася, де працює вчителька, і виявилось, що вона наступного навчального року буде вчити першокласників. Маму Аліни віддали у клас до тієї вчительки, і все йшло дуже добре.

Мама не могла про таке розповісти сусідці. А та радила віддати Аліну до класу Тетяни Володимирівни, бо хоч вчителька вже набрала 25 учнів, якщо попросити добре, то прийме ще (як і сусідчиного сина Івана).

Дідусь мусив занести гроші на ремонт класу, щоб Аліну прийняли. І ось дівчина у першому класі. Всі діти люблять свою першу вчительку. Тетяна Володимирівна для цього закону підходила: була красива, гарно вдягнена, з красивим манікюром. Та Аліна вважала, що не зійшлась характерами з вчителькою. Першого вересня вчителька поставила усі квіти, які їй подарували діти, у відра для миття підлоги, в яких уже задалегідь була налита вода. А потім вона вибрала собі три букети, які їй найбільше сподобалися і поставила на стіл і підвіконник.

Вчителька дала дітям перше завдання: намалювати вазу з квітами. Та Аліна не хотіла малювати квіти у вазі, бо її стояли у відрі. Аліні було жаль, бо дідусь спеціально їздив на дачу по айстри, які ціле літо вирощувала мама. Дівчинка відчувала, що їм тісно у відрі. Аліна вирішила намалювати величезне відро, щоб її квітам не було тісно. Згодом вчителька питала, хто скільки квітів намалював. Аліна хотіла сказати, що у неї нескінченна кількість квітів, та вчительці не сподобався малюнок дівчинки.

Через деякий час був ще один урок малювання. Дітям треба було намалювати іграшку-неваляйку з чотирьох кружечків і порахувати їх. Аліна швидко впоралася, а потім їй здалося, що одній іграшці буде сумно. Дівчинка домалювала дідуса (з бородою) і маму для неваляйки і швидко порахувала, що кружечків є 12. Вчителька побачила малюнок, показала його класу і спитала, що неправильно зробила Аліна. Усі відразу хотіли сказати, що треба було намалювати одну іграшку. До того ж вчителька сказала, що у іграшки не повинно бути борода. Тетяна Володимирівна хвалила інших дітей і роздавала їм паперові сонечка, а Аліна гладила свій альбом, щоб її неваляйки не засмучувалися.

Вдома дівчина домалювала метеликів на своєму малюнку. Дідусеві так сподобався малюнок, що він почепив його над столом у своєму кабінеті.

4

Усіх учнів у класі вчителька "поділила" на три групи: розумні діти, яких вона називала молодцями, нудні діти і група дураків. Тетяна Володимирівна навіть казала: "Усім мовчати. Я займаюсь з дураками". У класі був хлопчик, якого кликали Колян. Він не міг сидіти спокійно і часто пищав, хрюкав чи кукурікав ні з сього ні з того. Вчительку це сильно дратувало.

Одного разу на перерві Колян витягнув з сумки вчительки дзеркальце. Він бігав з ним, поки не продзвенів дзвінок. Хлопець налякався і десь засунув дзеркальце. Зайшла вчителька, сіла і потягнулася до сумки, щоб перевірити свій зовнішній вигляд. Вчителька закричала, бо дзеркала не було. Один з її улюбленців сказав, що дзеркало взяв Колян. Та ніхто не знав, де саме воно є. Тоді вчителька сказала всім стати і поставити руки за голови. Діти стояли так, поки одна дівчинка не побачила, що дзеркальце у відрі для сміття. Колян вибіг з класу, а вчителька вибігла за ним.

Коли дідусь забирав Аліну зі школи, вона все йому розповіла.

Вночі вдома у Аліни піднімається температура. Приїздить "швидка" і лікар ставить діагноз: скарлатина. Дідусь намагається спитати лікаря, чи хвороба не виникла через стрес, але лікар каже, що це вірусне.

Згодом на кухні дідусь і мама розмовляли. Аліна чула, як дідусь говорив про те, що Аліну треба переводити у іншу школу, а порадитися про це треба з В. Г., бо він професіонал.

5

В.Г. за освітою був хіміком, йому довелося вибирати між наукою і стрижнем. Він вибрав стрижень і пішов працювати у школу, а підробляв перекладами. Коли дідусеві треба було перекласти дещо про досягнення західної фармакології, йому порекомендували В. Г. Секретарка дідуся – Клавдія Іванівна, вважала В. Г. жіночим серцеїдом, бо він був красивим, уважним, і жінки часто в нього закохувалися. Секретарка навіть попередила дідуся не запрошувати В. Г. до свого дому, щоб його дочка часом не закохалася у чоловіка.

Дідусь все-таки запросив того чоловіка додому, попередивши дочку, що він користується успіхом у жінок. Хоч дідусь і мама називали його "молодим чоловіком", та в його бороді вже виднілася сивина. Аліна любила, коли приходив В. Г. він приносив торт чи виноград, а мамі дарував квіти. А коли в Аліни була скарлатина, розповів про Марсем.

6

В. Г. був дуже гарним учителем. Він навіть брав участь у конкурсі, в якому виклав свою теорію "Хімія – основа життя", і переміг. Мама Аліни сміялася з його перемоги і жартувала, що в суддях, напевно, сиділи одні жінки.

На тому конкурсі Марсем показувала, як вчить дітей рахувати за допомогою пальців рук і ніг. В. Г. з іншими учасниками конкурсу були "дітьми" на занятті

вчительки. Всім тоді було дуже весело. Марсем уже майже виграла, та коли їй дали питання, які педагогічні цінності є для неї орієнтиром в роботі, вона сказала, що краще відповіла б на інше питання. Марсем не була впевнена, що в педагогіці є хоч щось непорушне. Чим вона керується? Чимось, схожим на рудименти і атавізми, з якими не має сил розлучитися. (Тут Аліна пригадала, що саме тоді почула вперше ці слова, а не від Наталі. Можливо, саме від Марсем про ці слова дізналася Наталя).

Судді хотіли допомогти відповісти Марсем і підказали, що головною цінністю може бути любов до дітей. Але Марсем сказала, що діти – це люди, які можуть викликати не тільки любов, а й найрізноманітніші почуття. Тоді вчительку запитали: невже вона не любить дітей? Вона спитала, чи від неї хочуть почути публічне зізнання в любові до дітей, тому що для педагогів ця любов може бути двозначна. Така відповідь не сподобалася членам журі. Один старий член журі, поважна людина, запитав чому над столом вчительки (а це всі бачили на відео її уроків) висить портрет Януша Корчака, і чи знає вона його основну працю. Маргарита Семенівна знала цю працю, але сказала, що тут і зараз не може пояснити, чому повісила портрет.

Коли нагороджували переможців, цей старий вийшов на сцену і сказав, що тепер педагоги мають давати собі не питання "Що робити?", а "Як це "що" робити?". Старий сказав, що Марсем отримує один спеціальний приз: вона поїде на практику в Швецію в одну незвичайну школу.

7

Після розповідей про Маргариту Семенівну мама Аліни досі не розуміла, чому вона має віддати дочку до цієї вчительки. Дідусь і В. Г. переконали Ольгу. В. Г. розповів, що Марсем вважає, що діти у школі голодують – їм не вистачає їжі для внутрішнього життя. Тут дідусь сказав, що ця вчителька точно розбирається в стержнях.

Щоденник Марсем

Маргарита Семенівна роздумує, чому повісила портрет Коршака, чому пішла на той конкурс. Вона записує, що просто не могла встати і сказати: "Коршак – наше все", чи признатися, що дуже сильно любить дітей. Вона могла хіба сказати, що була молода і дурна, коли вішала портрет і думала, що втілить усі цінності, які задумала. Вчителька навіть попросила тоді дітей скласти список своїх законів, які вона повісить в рамочку у класі. Та коли вчителька прочитала, які закони попридумували діти, то передумала. Маргарита Семенівна вирішила спробувати ще раз: розповіла дітям про Корчака, його трагічну смерть і про те, що він придумав свято першого снігу, коли в цей день скасовуються уроки, і всі діти грають у сніжки. Вчителька влаштувала таке свято зі своїм класом. Під час свята один хлопчик образив дівчинку-вірменку, обізвавши її тата. Після цього батьки і вчителька довго вирішували цю проблему, і Марсем сказала в класі, що тепер все вирішувати буде вона, і якщо хтось когось обізва, відразу вилетить з класу.

Інший запис

Батьки Марсем були педагогами. У сім'ї найгіршим словом було лише слово "дурна". Мама вчила Маргариту ніколи не підвищувати на дітей голос, ніколи не

обзивати їх.

Маргарита просто обожнювала свій перший клас. Та коли вона прочитала закони і покарання, які склали її підопічні, зрбила висновок, що погано їх вчила. Маргарита зрозуміла, що нічого не знає про внутрішнє життя своїх учнів. І тоді вона дала собі слово: коли буде мати новий клас, почне працювати по-іншому. Не буде так завантажувати дітей цінностями, не буде такою правильною. Буде "вдивлятися" в кожну дитину.

Інший запис

У свій щоденник вчителька спеціально записала закони, які придумали її учні. Наприклад, не битися, поки хтось не заплаче, не заважати вчительці проводити урок, не запізнюватися. За порушення тих самих законів діти придумали різні покарання: за сльози того, кого побили – три дні поливати квіти, за матюки – три дні поливати квіти, два дні прибирати в класі і додаткове завдання з мови, за пропуск уроків – читати 10 сторінок книги.

*Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:
Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

Частина II

8

Дідусь зустрічається з Маргаритою Семемнівною, і вони домовляються про переведення Аліни. У першей день у новій школі Аліна побачила кумедний випадок: Марсем зустріла її з дідусем, тримаючи за ноги хлопчика, який застряг у дірі, що вела у підвал. Цим хлопчиком був Єгор. Він плакав, тому для підтримки дідусь і діти, що зібралися навколо, почали співати.

Сторож школи допоміг витягнути хлопця. Тоді вчителька запитала, навіщо він туди поліз, може, захотів у пащу дракона? Діти дивилися на діру і теж мріяли туди потрапити. Вчителька все зрозуміла, але повела туди дітей аж через рік.

9

Жора та Іллюшка взяли барбі Насті і роздягнули, порвавши плаття. Та Марсем не кричала, вона лише сказала, що хотіла би повісити обидвом по голій барбі на шию, і щоб вони так ходили по школі. Хлопці зрозуміли свою провину і через кілька днів їх уже було не відірвати від вчительки.

Одного разу Ромчик проник у дівчачий туалет, бо хотів дізнатися, що в дівчат у трусах. Дівчатка розповіли усе Марсем, і вчителька сказала, щоб вони принесли Ромчикові свої труси, в яких ходять на танці. Ромчик заплакав, і його повели до умивальника.

Єгор любив брати додому чужі іграшки зі школи, коли ніхто не бачив. Про це вчительці сказав його батько. Після цього Марсем попросила Єгора казати їй, коли йому захочеться нову іграшку, а весь клас вирішить на який час її позичить. Одного разу Ромчикові захотілося взяти велику точилку для олівців, якою користувалися всі

діти. Вчителька дозволила взяти її на вихідні і понеділок. Але хлопчик не взяв, бо зрозумів, що коли він забере, то інші діти не зможуть нею користуватися.

Щоденник Марсем

Вчителька боїться, щоб інші не подумали, ніби вона повісила портрет Корчака, щоб бути схожою на нього. Адже для цього, як мінімум, треба зробити подвиг. Такий подвиг Корчак зробив, коли відмовився від можливості врятувати своє життя і пішов разом з дітьми в газову камеру.

Марсем роздумує над тим, що в нормальному, звичайному житті дорослим подвиги не потрібні. А от діти мріють про подвиги, вони хочуть героїчно померти (але потім ожити), а за це їм простять усі провини. Марсем вважає, що для дітей треба придумати різні подвиги, бо набагато гірше, коли дитина сама придумує: лізе на карниз багатоповерхового будинку, щоб пройтись, влаштовує гонки на машині. А після таких "подвигів" відправляється або в психлікарню, або на цвинтар.

Марсем придумує для свої учнів вигаданий світ, у якому вони зможуть вчинити подвиг.

10

У мікрорайоні, де знаходилася школа, були пагорби. Вчителька почала розказувати дітям про те, що на пагорбах завелася Гниль, яка вражала струмочки і ставки. В каламутній воді з'являлися яйця, з яких вилупилися жабасті – холонокровні, людиноподібні істоти з шкірою в бородавках. Жабасті полюють на принцес. Тут вчителька пригадала учням, що у кінці навчального року вони влаштують бал, і всі дівчатка мають прийти у довгих платтях, як у Попелюшки. Жабасті викрадають принцес, щоб перетворити у чудовиська. Але хлопці-принци рятуватимуть принцес. Принци відправляться у мандрівку, щоб вбити Чорного Дрегона – повелителя жабастих. Він теж вилупився з яйця, був найтемнішим з жабастих і мав найбільше бородавок. Дрегон покликав маму, але її не було, тому жабеня наповнилося злобою, виростало лихим і швидко усіх підкорило собі. Дрегон мріяв тільки про владу і любив слухати дитячий плач, який, можливо, нагадував йому перші години життя, коли його серце ще не затвердло, і коли він шукав маму.

11

На уроках трудового навчання дівчата плели для своїх принців кольорові косички, які мали рятувати їм життя під час битви з Дрегоном. Косички виходили гарними, тугими. Вчителька ходила між рядами і милувалася. Вона просила вкласти у роботу свої думки і надії на перемогу. Аліна роздумувала, котрому саме принцеві вона би бажала перемоги.

12

Марсем сказала, що принци самі виберуть собі даму серця. У класі хлопців було менше, тому Петрик вибрав собі і Аліну, і Наталю.

Дідусь возив Аліну до школи машиною. Якось вони їхали і побачили на зупинці Петрика з бабусею і Наталю. Дідусь підібрав їх і відтоді завжди возив усіх трьох (Аліну, Петрика і Наталю) до школи.

Петрик любив мовчати і слухати інших. Аліна часто ходила до нього додому, бо бабуса Петрика вважала, що дівчинка добре на нього впливає. З Аліною ходила і Наталя, бо жила в тому ж будинку, що й Петрик.

Дуже швидко після того, як дідусь Аліни став підвозити Петрика і Наталю, у сім'ї хлопчика сталося лихо. Його мама була вагітна і захворіла. Їй не можна було контактувати з людьми і потрібно було носити маску. Батько Петрика переїхав з мамою за місто. Батько багато працював, щоб купити ліки, а Петрик жив з бабусею. Марсем знала про біду в родині хлопчика, тому часто приділяла йому більше уваги. Над Петриком ніколи не сміялися однокласники. А він завжди вибирав у пару Аліну, танцював з нею на уроці танців, вони разом їздили в школу, гралися після уроків. Петрик любив спостерігати, як грає Аліна. А коли вони були в паші дракона, хлопець врятував Аліну і Наталю, хоч цей порятунок не дав йому вчинити подвиг подвигів – вбити Дрегона.

Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:

Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина III

13

І ось вчителька влаштувал для дітей похід у пашу дракона. Принци-хлопці йшли двома колонами і прикривали дівчат-принцес. Принци мали завдати драконіві сто ударів, щоб він згинув. Зброю принцам дав Відлюдник. А ще він дав покривало, яке робило усіх невидимими.

По дорозі на пагорби Наталя закричала, і всі побачили біля куща жабастого. Діти дуже налякалися, і вчителька накинула на них покривало. Та Наталя так злякалася, що кинулася бігти. Аліна кинулася рятувати подругу від жабастого. І тоді на допомогу принцесам вийшов Петрик. Він кинувся на жабастого, та не так як вчила Мерсем – на хвіст, а спереду, б'ючи кулаками. Жабастий витягнув косички життя у хлопчика, і за правилами Петрик тепер мав "закаменіти". Діти так переживали за Петрика, що вчителька мусила трохи змінити правила: вона поговорила з "жабастими" і привела хлопчика під покривало. Тільки тепер Петрикові вже не можна було битися з драконом. Діти пообіцяли вчительці, що вже не будуть так боятися, триматимуться купи.

На одному пагорбі діти побачили темну фігуру Дрегона, яка згодом зникла. Дітей лякали жабасті, які вискакували з кущів. Та вчителька голосно крикнула, що вони під покривалом, отже, невидимі. Це трохи заспокоїло усіх.

З лісу вийшов Дрегон. Він мав довгий хвіст, щит і булаву. Принци кинулися на ворога. Вони рахували, щоб було сто ударів, але під покривало почали прибігати хлопці, які боялися. Єгору вдалося завдати три останніх удари, і Дрегон загинув. Правда, він трохи забув про правила, тому Марсем довелося голосно крикнути "сто!", і тоді Дрегон впав на землю. Потім діти кинулись на чоловіка, що грав Дрегона, а жабасті носили на

плечах принцес. Усі веселились і раділи. Вчителька подякувала чоловікам, які зіграли жаба стих і Дрегона.

14

Вдома Аліна не втомлялася розповідати про цю пригоду дідусеві, мамі і В. Г. Дідусь дуже цікавився розповіддю внучки і навіть проговорився, що покривало було з парашутного шовку. В. Г. сказав, що треба ще готуватися для балу принців і принцес, на який запрошені і всі батьки, які мали танцювати парами. У мами Аліни не було пари, це її трохи нервувало. Дідусь на цю роль не підходив, бо після першої репетиції танцю сказав, що переоцінив свої можливості. Тому він попросив Володю (В. Г.) замінити його. Тепер усі довкола: і в школі, і вдома, були зайняті думками про майбутній бал.

Щоденник Марсем

Коли Маргариті було 11 батьки сказали їй, що розлучилися. Батько перейшов жити до школи, а мама почала вчити дочку бути гордою, і говорила, що прати шкарпетки чоловіка – найгірше приниження.

Пізніше Маргарита дізналася, що в її батька, тоді директора школи, був короткий роман з начальницею з району. Хтось розповів про це мамі, і вона відразу подала на розлучення. Мама говорила дочці, що у них дуже мало грошей, але краще бути гордими, ніж вгоджувати чоловікові. Маргарита ходила в поношеному одязі і подертих чоботях. Вона ходила до батька, і одного разу він спитав, чому мама не купить їй взуття. Маргарита гордо відповіла батькові, щоб не рахував їхні з мамою гроші, і більше не ходила до нього. Вона тоді просто не знала, що батько платить аліменти, і мама могла купити взуття.

Разом зі своєю подругою Леркою Маргарита вчиться обходитися без чоловіків. Дівчата хотіли стати такими собі амазонками. Після уроків вони вчилися розпалювати вогонь, мріяли навчити битися. Та раптом приїхала двоюрідна сестра Лерки – Аллочка, яка в 19 років дуже вдало вийшла заміж, пожила в Німеччині, а тепер приїхала жити в Росію. Аллочка подарувала Маргариті красиве плаття з Німеччини і розповіла, що амазонки відрізали груди з правого боку, щоб добре битися мечем. Після цих слів Маргарита передумала бути амазонкою. Їй хотілося бути просто жінкою.

15

Мама Аліни шиє дівчині бальне плаття. На примірки дивиться дідусь і дуже радіє за внучку.

І ось настав довгоочікуваний день. У залу зайшли дорослі. Мама Аліни була у червоному довгому платті і в рукавичках до ліктів. Мама і В. Г. нагадали Аліні Пушкіна з його дружиною.

Маленькі принцеси-Попелюшки поки що сиділи у лахмітті. А коли заграла музика, вони швидко перетворилися на красунь (Марсем спеціально так придумала: на дівчатках було лахміття, яке легко скидалося, а під ним були гарні плаття).

Згодом у зал зайшли три дорослих лицарі. Одним з них був В. Г. Він сказав, що за перемогу над драконом сьогодні усіх хлопчиків посвячує у лицарі. Відбулася посвята, а для головного переможця – Єгора, усі навіть прокричали "Ура!". Малі принцеси і лицарі

станцювали свій танець. Аліна танцювала з Петриком. А потім дорослі затанцювали мазурку. Один з чоловіків, що грав роль жабастого на пагорбах, танцював з Марсем.

Аліна зрозуміла, що В. Г. закохався в її маму.

Щоденник Марсем

Вчителька записує свої враження від перемоги над драконом і від балу. Маргарита вважає, що пам'ять про такі подвиги, насамперед, потрібна їй. Бо коли якась дитина вчинить щось погане, вона згадає, що ця дитина все одно здатна на подвиг.

Маргарита записує, що організація всього забрала у неї багато сил, але воно того варте.

Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:

Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина IV

16

Коли Аліна була у 3 класі, хтось з учнів приніс саморобну маріонетку і смішно нею керував. Марсем це сподобалося і відтоді діти почали робити ляльок з різних матеріалів: воску, пластиліну, ганчірок, сірників. Всі ці ляльки діти складали на окрему полицку. А Петрик разом з батьком зробив справжнього Буратіно.

Одного разу Аліна придумала зробити лебедів, які рухатимуться на озері за допомогою магніту. У дівчини дуже гарно вийшло, і вона раділа, що лебеді сподобаються вчительці. Та ще більше лебеді сподобалися Єгору, і для Аліни це було справжнім щастям. Адже хлопець їй дуже подобався.

17

Якось Аліна запитала маму, чи буває кохання в дітей, які вчаться у 3 класі. Мамі не сподобалося питання, вона навіть рознервувалася. А ввечері спитала дідуся, як вважає він. Віктор Сергійович сказав, що це цілком можливо, бо Лермонтов закохався у 5 років, Том Сойер теж рано закохався. Але мама вважала, що не треба усіх порівнювати, бо Лермонтов – геніальний письменник, а Сойер – літературний персонаж. Мама вважала, що Аліні треба менше слухати Наталині балачки, краще сходити з подругою і дідусем у театр.

Аліна згадала, як хлопець з її класу – Соломон, грався з дівчатами у царя Соломона (Марсем розповіла недавно, що в царя Соломона була тисяча дружин). Хлопчик вибрав собі у дружини усіх дівчат, нікого не образив. Але потім дівчата почали сперечатися, хто буде старшою, найголовнішою дружиною, і Соломон втік гратися до хлопців. З цієї історії мама і дідусь довго сміялися.

18

Одного разу Єгор, Іллюшка і Жора повикручували магніти з дверей від шафок, і вони не закривалися. Марсем дізналася про цю шкоду і довго думала, що ж робити. А тоді посадили всіх дітей у кружок і розповіла дві історії. Перша – з реального життя. Якось в одному селі хлопці вирішили зробити дискотеку з світломузикою, але для цього

потрібне було кольорове скло. Хтось сказав, що таке скло є у світлофорі на станції. Всі взяли викрутки і побігли на станцію. Дискотека вийшла гарна. Але зранку усі дізналися про жахливу аварію: пасажирський поїзд зіштовхнувся з товарним. Друга історія. Якось Марсем зустріла чоловіка, який кожного дня начищував свою лопату до блиску. Він пояснив, навіщо це робить: "У кожного з нас є ангел, який відповідає за вчинки. Але ангели не можуть займатися тільки нами. Якщо ми робимо щось правильне, вони летять робити інші важливі справи. І тоді у світі стає на одну біду менше. Якщо ж ми робимо щось погане, ангел мусить залишатися біля нас, щоб виправити зроблене. Мій ангел знає: ввечері я завжди чищу лопату. Ангел спокійний і може летіти рятувати когось...".

Марсем попросила дітей подумати над почутим.

19

Ввечері Аліна зламала своїх лебедів і витягнула магніти. Дівчина попросила дідуся полагодити їй і Наталину шафки.

Наступного ранку в класі вже були батьки Єгора, Іллі, Жори, Віри, Насті. Всі лагодили шафки. Був навіть батько Петрика, хоч йому було тяжко приїхати. Коли зайшла Марсем, він сказав: "Доброго ранку, Маргарито Семенівно! Працюйте спокійно. Янголи сьогодні відпочивають!".

Щоденник Марсем

Вчителька записує: коли довідалася, що хлопці повитягали магніти з дверцят шафок, то готова була їх просто вбити. Вона була дуже зла і думала про Корчака, який в таких випадках влаштовував дитячий суд. Більшість його судів закінчувалася словами: "Пробачити, тому що винуватець розкається". Але в нього є цікавий запис про те, що для деяких дітей треба ввести кримінальне покарання. Тільки цей запис не буде мати ніякого значення, коли педагог відправиться на смертну кару разом з усіма дітьми: і з хорошими, і з хуліганами.

Інший запис. Через 2 години

Вчителька записує, що коли прибули шафки для дітей, усі вчителі і батьки дуже радіти. А батьки три дні мучились і скручували дошки, бо на фабриці забули зробити дірки для шурупів. І от тепер учні її класу повитягали магнітики. То чи треба було тих шафок?

Але пізніше вчителька записує, що все одно щаслива, бо її учні виявилися справжніми людьми: прислухалися до тих двох історій і зробили висновки.

Маргарита Семенівна згадує, як їздила у Швецію в одну дуже цікаву школу, яка знаходилася посеред лісу. Вона здивувалася, коли побачила, що школа обігрівається дровами та освітлюється свічками. Там вчителька познайомилася з чоловіком на ім'я Йон, який був шкільним садівником. Він носив великий капелюх і дерев'яне взуття. Йон кожного вечора чистив свою лопату або інші знаряддя праці, хоч в більшості працював руками. Чоловік ходив у ліс і чистив дерева, а потім спалював начищене у вогні. Але спалював так, щоб не лишалося вугілля, бо воно шкідливе для природи.

Одного разу Йон взяв з собою до лісу Маргариту. Ввечері чоловік розпалив вогонь.

Вони сиділи біля вогню і Маргарита думала про те, як їй хочеться, щоб Йон обійняв її. Але він почав пояснювати, чому чистить лопати. У дитинстві у нього не було батька. Хлопець робив багато поганого, його мама плакала. Одного разу Йон зустрів чоловіка, який розповів йому, що в кожній людині є ангел. Ангели роблять хороші справи, але Йонів ангел не може робити хороших справ, бо хлопець зв'язав його крила поганими вчинками. Чоловік став для Йони ніби батьком, а хлопець дав собі слово, що кожного вечора чиститиме лопату. В цей час його ангел може бути спокійний, може відпочити, може летіти, куди йому потрібно, щоб робити щось хороше.

Йон не обняв Маргариту, не поцілував, тому що думав про свого ангела. А Маргарита думала, що в Москві на неї чекає чоловік і діти, яких вона любить, за якими скутила.

На прощання Йон подарував Маргариті дерев'яні черевики.

*Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:
Світлана Перець.*

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина V

20

Наталині батьки розлучилися, і дівчинка поводитися погано. Дідусь Аліни чекав на неї, щоб відвезти до школи, але дівчинка часто запізнювалася, і дідусь вирішив більше не чекати. Тепер Наталя запізнювалася на уроки та вигадувала різні причини. Дівчина перестала читати, а це було погано, бо вчителька придумала таке, що діти кожного дня читали по 10 сторінок, а на вихідних – по 15. Вчителька попросила Наталю принести книжку, яку вона читає. Дівчина схопила вдома першу, яка потрапила під руку. Це була "Три мушкетери". Вчителька дуже зраділа і довго розповідала дітям про Дюма. Наталя збрехала одного разу, що вже прочитала книжку, та вчителька відразу здогадалася про брехню, адже в книжці було 800 сторінок.

Наталя і Марсем залишилися на одинці, і вчителька змогла знайти спільну мову з дівчиною. Маргарита розповіла, що її батьки теж розлучилися, але треба розуміти, що тато не йде від дитини, він йде тільки від мами. Також вчителька розповіла, що коли її батько пішов, то забрав усі свої книжки (він був вчителем літератури). Пусте місце в шафі Маргарита стала заповнювати книжками. Вона багато читала, і хоче прив'язати любов до книжок і своїм учням. Марсем принесла зі своєї бібліотеки книги для Наталі. Дівчині особливо сподобалася книжка про жаб, які народжують потомство незалежно від мам і тат, з ікринок. Згодом Наталя навіть брала участь у конкурсі з зоології і отримала 3 місце.

21

Незабаром у Аліни був День народження. У класі була традиція ставати в коло і співати: "Коровай, корова, кого хочеш, вибирай". Аліна вибрала першою Наталю, другою Віру. Марсем сказала вибрати ще хлопця. Усі очікували від Аліни, що вона вибере Петрика. Але дівчині хотілося вибрати Єгора. Подруги підказували їй, кого

вибирати, і несподівано Аліна вибрала Жорика. Згодом Марсем відіслала Петрика і Єгора в столову, щоб вони подивилися, чи можна вже йти їсти. Аліна раптом зрозуміла, що зробила щось неправильно і заплакала. Вчителька подзвонила до дідуса дівчинки і попросила приїхати швидше.

Вдома мама і дідусь вмовили Аліну святкувати День народження. Дівчина подзвонила Петрику і запросила, сказавши, що він її найкращий друг. Петрик спитав, чи буде Жорик. Дівчина сказала, що не буде. Аліна запросила і Єгора, та він не зміг прийти.

22

Одного разу до Ольги прийшов В. Г. (Володимир Григорович). Аліні він видався якимось дивним, та й мама поводитася, немов скляна. В. Г. сказав мамі, що отримав валентинку. Вона відповіла, що до свята ще тиждень, напевне, на пошті щось поплутали. В. Г. зробив мамі пропозицію руки та серця і навіть запитав дозволу в Аліни. Обидві погодилися. Дідусь зрадив, усі пішли на кухню, щоб відсвяткувати. Віктор Сергійович розповідав, як одружувався з бабусею. Тоді у РАГСі саме робили ремонт, але якась строга тітка погодилася розписати їх. У день шлюбу дідусь з бабусею ледве не запізнилися, але таки встигли. А тітка в РАГСі влаштувала їм приємну несподіванку: десь дістала касету з маршем Мендельсона і включила після розпису.

Аліна, Володимир, Ольга і Віктор Сергійович сиділи на кухні, розповідали історії і були дуже щасливі.

*Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:
Світлана Перець.*

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина VI

23

Увечері усі пішли ще погуляти. А зранку Аліна прокинулася від безлічі думок: якщо мама вийде за Володимира, чи буде він з ними постійно, чи буде він батьком для Аліни, як відреагує на весілля батько у Франції? Дівчина намагалася прогнати всі ці думки, але в школі вони переслідували її. Аліна лиш краєм вуха чула, як Марсем читає "Короля Матіуша". Вчителька хотіла прочитати дітям цю книжку Корчака перед прощанням, адже скоро діти перейдуть у 5 клас, і Марсем більше не буде їхньою вчителькою.

Марсем розповідала, що Януш Корчак жив у Польщі, у Варшаві. Він був лікарем і письменником, а згодом відкрив Дім сиріт. Там жили різні діти, для яких Корчак придумав закони, створив дитячий суд і ще багато чого цікавого. Але почалася Друга світова війна. Дім Сиріт захопили фашисти і відправили у концтабір. Корчак міг врятуватися, бо один офіцер впізнав його. Колись цей офіцер читав книгу "Король Матіуш Перший" і тепер дозволив письменнику тікати. Але Корчак поїхав з дітьми на смерть. У вагоні поїзда, їдучи на вірну смерть, він розповідав дітям казки.

24

Діти погодилися слухати вчительку, яка читала Корчака на перерві. Але потім Кравчик Льоша придумав одну гру. Льоша тільки недавно з'явився у класі, тож не брав участі у поході проти дракона і не був на балу. Марсем мусила взяти хлопчика у клас, бо так наказав директор. Він сказав, що до хлопчика треба особливий підхід, а парту Кравчика поставили біля стола вчительки. Кравчик вів себе погано, але Марсем не спішила карати його, так як і інших дітей. Серед батьків назрівав бунт.

25

Одного разу на перерві Кравчик з Єгором і Жориком вирішили затягнути Віру в туалет. Дівчину схопили Аліна і Наталя, щоб не пустити. А хлопці теж вчепилися один за одного. Всі стали тягнути в різні боки, дітям було весело. Тепер вони кожної перерви бігли до туалетів, щоб затягати одне одного. Тепер дівчата навіть нападали на перехожих учнів і затягали їх в туалет. На перерві діти ледве витримували десятихвилинне читання Марсем про короля Матіуша. А згодом діти виходили з класу, коли тільки дзвонив дзвінок. Марсем робила вигляд, що нічого не відбувається, і читала далі для дітей, що залишалися.

У той день, коли Аліна знала, що мама виходить заміж, вона теж вийшла на перерву, не залишившись слухати про Матеуша. Дівчину зловив Єгор і уже хотів затягнути в туалет. До Єгора на допомогу прибіг Кравчик. Ручка від дверей в туалет відірвалася, і всі діти попадали під ноги черговій вчительці. Усіх дітей повели до зауча, а потім – до класу. Зауч насварила Марсем, сказала усе полагодити і покликати завтра усіх батьків дітей, що поламали двері, до школи. Зауч зробила Марсем зауваження і вийшла. Після цього Маргарита Семенівна сказала дітям, що їй дуже жаль, що вони не дослухали розділ. Адже там йшлося про те, як король Матіуш створив дитячий парламент. Діти отримали свободу і стали керувати державою. Але єдине, що вони вміли – веселитися. А думати над своїми діями не бажали. І їх держава загинула.

Щоденник Марсем

Вчителька записує, що ще трішки і не зможе стриматися – вдарить котрусь дитину, а можливо і декількох. Маргариті жаль, що діти не тільки не хочуть читати, а навіть не хочуть слухати, коли їм читають.

Маргарита розуміє, що її учні входять у стадію пубертатного періоду. Таке відбувається з кожною людиною, тому завучці слід зрозуміти дітей. Можливо, вона була такою ж самою, або навіть гіршою. Маргарита навіть згадує, як у її дитинстві хлопці виявляли увагу до дівчат. Наприклад, взимку чим більше хлопець положить тебе обличчям у сніг, тим ти популярніша дівчина.

Через чотири місяці вчителька попрощається зі своїм класом, але вона планує, що все ще можна виправити.

Її дивує, що приходили батьки усіх її учнів і сварилися через Кравчика, хоч батьків хлопчика не було. Батьки дітей весь негатив звальювали на хлопчика, а про своїх дітей говорили лише хороші слова. Навіть батьки Надійки були злі, бо Кравчик задер спідницю їхньої дочки. Але батьки дівчини не знають, що до цього часу вона була ніби осторонь класу. А тепер вона увійшла в колектив класу і була щаслива, коли Кравчик

це зробив.

Вчительці прикро, що батьки дітей не знають того, що Кравчик – прийомна дитина. Колись сімнадцятирічна мама лишала його одного навіть на добу, тому згодом дитину забрали, її всиновило подружжя Кравчиків. Але прийомні батьки не хотіли, щоб хтось знав про всиновлення. Маргарита вважали, що у поведінці хлопця треба враховувати його гени. Учителька не могла розповісти батькам своїх учнів, що хлопчик прийомний.

Маргарита навіть зверталася до подруги-психологині, щоб та розповіла усе про прийомних дітей. Подруга порадила набратися терпіння і сказала, що багато батьків відмовляються від прийомних дітей саме у пубертатний період. Тому батькам і дитині треба жити у спокійних умовах.

Син сказав Маргариті, що від негативної енергії треба час від часу позбуватися. Учителька задумалася, чи не піти на карате.

*Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:
Світлана Перець.*

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина VII

У школі День Святого Валентина. Марсем отримала три валентинки і відразу прочитала їх та усміхнулася.

У цей день мама Аліни відправила Володимиру валентинку з зізнанням у коханні. Валентинка прийшла раніше, але все склалося добре. Аліна теж надіялася отримати валентинки, хоч одну. У класі всі мали святковий настрій, поки Віра не показала вчительці валентинку, яку отримала. Вчителька побіліла і почала питати усіх хлопців, хто це написав. Ніхто не признавався, і учні зрозуміли, що у валентинці щось дуже погане.

27

Увечері до Аліни прийшла Наталя і розповіла, що на валентинці було написано: "Віро, я хочу тебе трахнути". Подруга розповіла, що уже всі діти знають, що це написав Кравчик. І Вірина мама зробить так, щоб хлопця вигнали зі школи.

28

Наступного дня зранку Марсем запізнилася. У класі уже була Вірина мама, мама Каті і бабуся Наді. Мама Віри звернулася до Кравчика і сказала, що зараз він піде до директора. В цей момент зайшла Марсем. Вона сказала батькам, щоб вийшли і відразу почала урок. Та коли батьки вийшли, вчителька спитала Кравчика, чи це він написав. Хлопець сказав, що це не він. І тут вчителька дізналася, що це зробив Єгор. Вона сіла за стіл і сказала, що не може провести урок. Вчителька вийшла, сказавши, що зараз пришле якусь іншу вчительку.

29

Дітей відпустили додому після третього уроку. Аліна з Наталею не чекали на дідуся і пішли додому пішки. Аліна спитала подругу, як та вважає: де зараз їхні ангели? Наталя сказала, що ангел Єгора застряг на шафі у класі прямо на вазоні. Адже раніше

листки рослини стирчали, а тепер нагнулися. І з вазона навіть впала крапля води. Наталя припустила, що це ангел так спотів. Можливо, йому треба було летіти когось рятувати, а тут Єгор зробив такий поганий вчинок. Аліні чомусь хотілося плакати. Їй було шкода, що її улюблений Єгор, хлопець, який переміг Дрегона, зробив таке. Наталя здогадалася, що Аліні подобається Єгор, і сказала, що виправдання для хлопця нема. Аліна захищала Єгора, бо він хотів признатися у скоєному. Тоді Наталя сказала, що через Єгора пішла Марсем, а ангел Аліни, напевно, теж застряг. Наталя кинулася від Аліни через дорогу, де саме їхала машина. На щастя, нічого поганого не сталося.

30

Наступного дня Марсем не прийшла. Віри і Єгора теж не було. Дітей вчила інша вчителька і на запитання Наталі, коли прийде Марсем, відповіла, що діти просто довели її.

31

Вдома Аліна почула, що розбився літак з дітьми. Дівчина почала плакати і сказала мамі з дідусем, що це через те, що їхні ангели більше не літають. Адже Марсем говорила, що ангели не можуть літати, коли робиш погані вчинки.

Мама почала заспокоювати дочку, розповідаючи, що ангелів не існує. Підійшов дідусь і сказав дочці йти на кухню, бо згорить пиріг. Мама пішла, і тоді дідусь сказав Аліні, що все ще можна виправити, і ангели зможуть полетіти. Аліна заспокоїлася і сказала, що можна попросити поради у Володимира, коли він прийде ввечері.

32

Володимир прийшов з сином Матвієм. Хлопець уже був студентом і зовсім недавно дізнався про свого справжнього батька. Усі сіли за стіл, і Матвій розповідав про себе: вдома не знають, що він знайшов батька, а з В. Г. він зустрівся, навіть не сказавши перед тим, що він його син. Згодом дідусь запитав Володимира, чи не дзвонив він до Марсем. Володимир сказав, що чоловік Марсем говорив, що в дружини перевтома.

33

Усі учні класу збираються у Кравчика вдома. Єгор перший прийшов до Кравчика, признався у всьому його батькам і попросив пробачення. Єгор навіть подружился з Кравчиком. Аліна сказала однокласникам, що треба щось таке придумати, щоб Марсем їм пробачила. Треба щось таке, як жива вода. І тут усі придумали, що треба написати вчительці листа, адже вона вірить у слова.

34

Мама повідомляє Аліні, що Володимир не може переїхати до них, і весілля не буде, адже скоро має приїхати з Франції батько Аліни.

Епілог

Усі хлопці 4-А класу написала лист з вибаченнями та надіслали вчительці.

Щоденник Марсем

Вчителька отримала лист від хлопців. У ньому вона, звичайно, знайшла багато помилок, але тепер все налагодилось. І Марсем з учнями готується до випускного спектаклю.

*Стислий переказ по частинах та главах, автор переказу:
Світлана Перець.*

Авторські права на переказ належать Укрлібу.